

Nr 311.

Av herr **Herlitz**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny strafflagstiftning för krigsmakten.

Enligt det i propositionen nr 144 framlagda förslaget till lag om ändring i strafflagen skall det nu gällande straffbudet mot deltagande i vissa sammankomster av krigsfolk (strafflagen för krigsmakten 73 §) bortfalla för att ersättas av ett stadgande som gäller blott under krig och beredskaps-tillstånd (27 kap. 7 §).

Mot denna förändring hava från flera håll riktats allvarliga invändningar. Vi hänvisa till uttalanden av överbefälhavaren och chefen för armén, justitiekanslersämbetet samt hovrätterna över Skåne och Blekinge samt för Övre Norrland (propositionen s. 47—48, 156—157). Särskilt vill jag bringa i erinran vad förstnämnda hovrätt, vars president under en följd av år varit militieombudsman, uttalat om faran för missbruk av föreningsfriheten, som vore så stor att särskild lagstiftning för militära förhållanden vore väl motiverad.

Enligt min tanke äro dessa synpunkter värda det största beaktande. Krigsmaktens styrka beror av disciplinen, och för dess upprätthållande kunna uppenbarligen sådana sammankomster, på vilka nu gällande straffbud siktar, vara mycket äventyrliga. Det ligger också betydelsefulla erfarenheter bakom lagbudet. Därom giver det namn under vilket det går — »Anjalaparagrafen» — en värtalig erinran. Det är av vikt att straffbudet upprätthålles även i fredstid; det är under då pågående övningar, som den inställning skall grundläggas, på vilken man under krigsförhållanden skall bygga, och det ter sig ovisst, om man hos trupp, som under fredstid vant sig att opåttalt sammankomma till rådplägningar, undergrävande krigslydnaden, om olämpligheten av tjänsteförrättningar samt om förmans förhållanden och åtgärder, kan under krigsförhållanden påräkna en helt annan hållning.

Det allvarliga tidsläget innefattar en särskild maning att icke obetänkt uppgiva det skydd som 73 § strafflagen för krigsmakten bereder. I en tid, så full av oro, är det mer än någonsin angeläget, att krigsmakten, värnet för vår frihet och fred, behålles vid full effektivitet. Med tanke på erfarenheter om huruledes i andra länder den lagliga ordningen och den nationella självständigheten undergrävts, måste man besinna sannolikheten att meningsgrupper, vilkas strävan går i samma riktning, kunna komma att begagna sig av den frihet Kungl. Maj:ts förslag vill öppna. Med skäl erinrar

justitiekanslern att sammankomster, som enligt förslaget bliva lovliga, kunna »skickligt utnyttjas av ett parti för dess mot försvarsväsendet eventuellt helt stridande syften».

Det är sant, att förbudet innebär en begränsning av församlingsfriheten och att sådana begränsningar i möjligaste mån måste undvikas. Men mot denna grundsats står kravet på upprätthållande av krigsmaktens effektivitet: det måste med hänsyn härtill framstå som naturligt, att krigsmän — som även i andra hänseenden icke kunna fullt ut tillerkännas samma medborgerliga frihet som andra medborgare — få tåla viss oundgänglig inskränkning även i församlingsfriheten.

I vilken form mötesförbudet bör bibehållas för fredstid är ett spørsmål om vilket jag icke vill uttala någon bestämd mening. Olika linjer äro, såsom framgår av propositionen, tänkbara. Givetvis bör vid lagtextens utformning tillses, att den ej lägger hinder i vägen för det lojala organisationsarbetet bland militär personal. Det har av försvarsväsendets underbefälsförbund vitsordats, att den nuvarande 73 § icke utgjort något allvarligt hinder för detta arbete. Farhågor hava emellertid uttalats för att stadgandet skulle kunna begagnas så. Detta bör, om så befinnes behöfligt, kunna förebyggas genom lämplig formulering.

Med åberopande av vad nu anförts och under förhoppning, att första lagutskottet vill utarbeta förslag till lagtext, tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville i förslaget om ändring i strafflagen vidtaga sådan ändring att ett straffbud om olovlig sammankomst upptages i kap. 26.

Stockholm den 3 april 1948.

Nils Herlitz.
